

Disputatio medica inauguralis de pleuritide

<https://hdl.handle.net/1874/347257>

44.

DISPUTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE
PLEURITIDE,

QUAM,
DIVINO FAVENTE NUMINE,
Ex auctoritate Magnifici D. Rectoris,
D. HERMANNI van HALEN,

S. S. Theologiæ Doctoris, ejusdemque Facultatis in inclyta Academia
Ultrajectina Professoris Ordinarii, Verbiq; Divini ibidem in
Ecclesia Præconis,

NEC NON
*Amplissimi Senatus Academici consensu, Nobilissimæque
Facultatis MEDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS
Summisq; in MEDICINA Honoribus & Privilegiis
ritè & legitimè consequendis,

Eruditorum examini subicit
HENRICUS ROESENBOCH, JUNIOR. Amstelod.
Ad diem 12. Decembris, hora locoque solitis.

TRAJECTI ad RHENUM,
Ex Officina FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō Ioc LXXXIX.

Spectatissimis atque Eruditissimis VIRIS,

D. REINERO de SWAAN,
Domino de Poelenburg.

D. GEORGIO BOUKART.

D. CASPARO de BLOIS à GINDER-
DEUR.

D. DAVIDI de BLOIS à GINDER-
DEUR.

D. JOANNI BARCHMANDE WALE,
Studiorum meorum fautoribus summis
perpetuo honore colendis.

NEC NON

HENRICO ROESENBOSCH, patri
meo dilectissimo.

JOANNI ROESENBOSCH, Fra-
tri germano.

D. JOANNI MATON, Medicinæ
Doctori.

MATHIÆ RITMEYER, affinibus.

*Hanc disputationem inauguralem qua
par est veneratione*

Offero & dedico

HENRICUS ROESENBOSCH, JUNIOR.
Author.

DISPUTATIO MEDICA

INAUGURALIS,

DE

PLEURITIDE.

THESIS I.

Inter gravissimas humani corporis ægrotudines non immerito thoracis morbi censendi sunt, & inter hos non infimum locum Pleuritis tenet, morbus nostratibus adeo familiaris, ut vix ullus præterlapsus sit annus, quo non ingens numerus hoc Endemio quasi correptus sit morbo. Pro gradu doctoratus de materia aliqua medica disputaturi, hanc eligere quam de abdita sermonem facere maluimus; plurimos de eadem hac materia disputasse nos non latet, ut mirum non sit, si quid commune & ejusdem sententiæ cum aliis habeamus, alios enim de eadem re eodem modo cogitasse non impossibile cuiquam videri potest. Ut autem à definitione exordiamur, Pleuritis Pleuripneumonix species, est inflammatio alicujus partis membranæ Pleuræ, à qua suam denominationem mutuata est, sicuti Peripneumonia ab ipsis pulmonibus, Paraphrenitis à diaphragmate. Non autem hic solum pleuram affici præcise statuimus, cum & pulmone ex parte, interdum & musculis intercostalibus, membranis humeri, juguli &c. inflammatio ista communicetur. Symptomata ejus sunt, dolor punctorius in latere affecto, febris continua acuta, tussis ac sputum interdum cruentum, difficilis ac frequens respiratio. Ut autem debitam & distinctam hujus morbi perceptionem acquiramus, ante omnia necesse erit; ut rite intelligamus, quid ipsa inflammatio sit, & quomodo generetur.

I I.

Inflammatiō sive Phlegmone est tumor cum partis rubore, dolore, & calore. Tumor, extensio aliqua præternaturalis, fit à majori vasorum expansione, atque hæc ab interclusione alicujus humoris, qui per ista vasa transire debuerat; qui cum à tergo affluere non desinit, necessario sequitur, ab hujus collectione vasa ista adimpleri debere, partemque cujus vasa sunt, extendi, atque tumorem fieri. Ista autem interclusio qua humor in transitu suo retardatur, vel plane sistitur, humoris culpa fit, vel vitio vasorum, quæ humor iste pervadere debet. Humor enim frigore vel fermento aliquo acido incrassescere, imo coagulari potest, ut qui tenuis satis & subtilis esse debebat, jam pro crassitie sua ineptior sit, ut minima vasa penetret & permeet. Sic vasa quoque intenso gelu coarctari, vel alia de causa justo angustiora atque minus patentia fieri imo & dirumpi possunt, ut humori alias satis bene constituto nullum plane vel saltem non sufficientem nec liberum dent transitum. Hinc humor in vasis istis se colligit, accumulatur, vasa illa nimium replendo expandit, cutim elevat, atque tumorem gignit. In quo tumore tres illi gradus considerandi sunt, ejus nimirum accretio, status, & decretio. Crescit autem tumor, quam diu minor humoris copia recedit ac adducitur: in eodem statu perseverat, cum præter collectam copiam eadem ejus quantitas vel transit & secernitur, quæ admittitur, vel manet. At vero tumor decrescit ex majori humoris recessu quam accessu, id quod ab hujus resolutione, vel à vasorum reseratione dependet. Quisnam autem sit humor ille, qui phlegmonem facit, ex partis rubore sanguinem esse, jam clare constat, ad differentiam œdematis, quod ex lymphæ vitio suum ortum ducit. Dum enim omnis color rubeus in toto humano corpore à colore sanguinis dependet, necessario sequitur, ut quo sanguis copiosior in vasis, vasa numerosiora & cuti propinquiora, color iste ruber intensior sit. Pulmones enim rubri apparent, sic & jecur, lien, renes: istorum color non aliunde quam à sanguine provenit; expelle per siphonem sanguinem,
& san-

& sanguinis loco, atramentum, lac, vel tincturam veneris immitte, isto colore illa viscera impregnabuntur, quo liquor infusus imbutus fuerit.

I I I.

Phlegmones ergo causa erit impedita sanguinis circulatio, (non enim sanguis in totum in illa stagnare potest, quin hinc gangrena sequatur & Sphacelus) sic & tumoris ratio erit ejusdem sanguinis in illa parte collectio, ita ut dum tumor crescit, plus sanguinis pars inflammata recipiat, quam pro vasorum apertura transmittere possit. Ex. Gr. si singulis cordis pulsationibus dragma una sanguinis ad partem inflammata preatur per arterias, & scrupuli tantum duo per ejus venas transeant, scrupulus unus minus refuit quam affluxus est. Hinc sequitur à copia sanguinis in ista parte singulis pulsationibus aucta, partem illam extendi debere atque phlegmonem fieri, eamque tam diu augeri, donec pressione allabentis sanguinis, arteriæ & venæ adeo extendantur ut transeundo sanguini sufficiant, vel sanguis condensatus iterum resolvatur, ut libere circuitum peragere possit.

I V.

Phlegmonæ præter rubedinem dolor conjunctus est, isque punctorius vel pulsans, hinc ab œdemate quoque discrepat, in quo nullus plane dolor sentitur. Datur enim ingens fibrillarum numerus in corporis partibus sanguineis, major tamen in nerveis, quæ tactus organum constituunt. Harum autem fibrillarum tensio, contractura, ruptio, sive à phlegmones tumore, sive ab alia causa fiat, dolorem infert. Uti levis harum fibrillarum attractus jucunditatis & titillationis sensum excitat, sic major attractus, & valida alicujus objecti impressio, quæ hasce fibrillas nimium tendit, illis ruptionem minatur, imo ipsas violenter à se invicem separat, divellit, & quasi lacerat, doloris sensum exhibet. In omni autem dolore duplex sensus statuendus est, externus in parte dolente, cujus causam dedimus, & internus in cerebro, ubi ex motu succi nervei fit formalis doloris perceptio. In omni autem nimia fibrillarum tensione,

6 DISPUTATIO MEDICA

five earum solutionem secum conjunctam habeat five non; motus succi nervei aliquo modo impeditur, vel plane sistitur, imo fibrillæ ab aliqua causa internâ vel externâ solutæ in cinnos resiliunt, & succo nerveo viam intercludunt: qui dum continuatur à cerebro, fieri non potest, quin si in motu suo perturbetur, cerebro istam perturbationem communicet, atque hinc mens ex ista perturbatione tristem istam cogitationem formet, quam dolorem vocamus. Dolor pulsans non alius dolor est, quam in quo fibrillarum tensio arteriarum pulsatione augetur, sicuti punctorius in quo pauciores fibrillæ validius tenduntur.

V.

Calor inflammationis à circuitu sanguinis in inflammata parte minus libero deducendus est, quo enim magis partes solidæ fricantur, eo major in illis excitatur calor: ista autem frictio interne æque à sanguine ac externe ab aliquo objecto fieri potest, sic homo currens fit calidior, non aliunde, quam quod vasa sua à sanguine, majori vi & in majori quantitate circulante, magis premantur, & per consequens fricantur; cor enim in homine celerius & fortius movetur dum currit, quam dum placidis gressibus procedit, à cujus majori motu major & celerior sanguinis circuitus dependet: nec obstat ut minor copia sanguinis per partem inflammatam transeat ad calorem excitandum, sufficit modo frictio & vasorum pressio in illa major sit. Atque sic breviter explicavimus quid Phlegmone: five, partis inflammatio sit: ejus nempe tumorem à majori sanguinis affluxu quam effluxu: ruborem à dilatatione & repletione vasorum sanguinem continentium: dolorem à fibrillarum tensione, calorem denique à frictione vasorum fieri. Intellecta jam inflammatione conceptu non difficile erit, quid vera Pleuritis sit, & undenam ejus symptomata sequantur.

V I.

Pleuritis uti diximus, est inflammatio membranæ Pleuræ cum dolore punctorio in pectoris latere, febris continua acuta, tussis ac sputo interdum cruento, atque difficili ac frequenti respiratione.

spiratione. Membrana Pleura, est illa membrana quæ intrinsecus Thoracis cavitatem cingit, costis ac vertebrae firmiter adhaerens, & inter cujus duplicaturam arteriæ ac venæ intercostales, item nervi feruntur: hæc Pectoris motum necessario sequitur, & in inspiratione extrorsum, in expiratione introrsum movetur. In hac autem membrana diximus inflammationem fieri, id est, aliquam stagnationem sanguinis circumstantis, cujus duplicem causam dedimus, nempe vel coarctationem vasorum, vel incrassationem sanguinis. Coarctantur autem ejus vasa externo frigore, dum enim corpus calore solis, vehementi exercitio aut labore æstuat, pori cutis magis patent, & arteriæ ac venæ sanguine turgidæ magis tument, unde dum corpus illud adaperit, frigori importuno exponitur, pori ejus inordinate clauduntur, & venæ atque arteriæ capillares, ut cuti proximæ, sic facilius constringuntur: Incrassescit vero & coagulatur sanguis, dum nimio sudore depauperatus, frigoris impatiens, & in coagulum pronus, vestitus culpa non satis bene fovetur, vel potu frigido & simul refrigerante vel condensante largiter & subito perfunditur. Ratio autem quare inflammatio Pleuræ potius, quam aliis corporis partibus accidat, à situ arteriarum intercostalium, impetum sanguinis præ cæteris sustinentium petenda est. Pectori enim sudor promptius excutitur, quam aliis partibus, & si quid noxii sanguini permixtum sit, huic per arterias suas tanquam primos Aortæ surculos præ aliis communicatur, argumento claro, ex hisce causis stagnationem sanguinis in Pleura potius, quam in aliis partibus fieri. In omni inflammatione diximus quatuor signa dari, ea tamen quæ visu dignoscuntur in cæteris, non apparent in Pleuritide, propterea quod locus inflammationis non sit conspicuus, musculi enim Pectorales Pleuram obtegunt, & signa illa oculum effugere faciunt, quæ tamen revera adsunt. Quod non cadaverum exempla prostant hoc morbo defunctorum, quorum Pleura decuplo crassior reperta est; si jam tumor adsit, necessario & rubor aderit, quia ex eodem fonte à copia nempe sanguinis oriuntur,

8 DISPUTATIO MEDICA

tur : de dolore igitur & calore nullum erit dubium, de illo enim ægri aperte quæruntur, hujus autem febris indicium est.

V I I.

Inter Pleuritidis symptomata primarius est dolor punctorius in pectoris latere, mire excrucians ægros, qui quasi jugulari videntur; præ dolore enim ægri respirare vix possunt, quia ad motum thoracis dolor identidem exacerbatur, qui cum continuo in respiratione extendi & contrahi debeat, dolorem quoque continuo augere ac renovare non desinit. Rarum est ab Hildano, Zacuto Lusit, & Tulpio Pleuritides absque hoc dolore punctorio observatas fuisse. De hoc dolore ejusque locoln præcedentibus satis superque egimus, ne autem crambe bis cocta male sapiat, eadem quæ de isto dolore diximus, repetere non libet.

V I I I.

Alterum Pleuritidis symptoma febris continua acuta est, doloris assiduus comes, imo effectum : quid autem febris sit, quænam ejus causa, & quomodo à dolore producat, in eo hæcenus scriptores differunt, non hujus loci erit omnes febrium differentias, atque omnium scriptorum definitiones litteris mandare, quia brevitati studendum est, in genere tantum, de illa agere sufficiat. Febrem autem definimus morbum, in quo sanguinis æquilibrium tollitur. Per sublatum sanguinis æquilibrium justo majorem sanguinis copiam in arteriis quam venis intelligimus. In hac autem sanguinis æquilibrii sublatione omnis febris consistit, quo major est ejus sublatio & quo diutius durat, eo major & diuturnior febris est, & quo citius restituitur, eo celerius febris quoque cessat. Tollitur istud æquilibrium sanguinis duobus modis, vel ratione sanguinis vel ratione cordis. Ratione sanguinis dum à succo sive fermento acido vel alia re condensante crassior factus, atque hinc per minimas arteriolas in venas transire ineptus, in iisdem pro aliquo tempore moram trahit, unde arteriæ à succedente sanguine magis replentur, venæ vero exinaniantur; illud enim livor sub unguibus, hoc pallor in cute arguit. Tollitur autem ratione cordis, dum illud secundum systolen

len iusto validius & celerius movetur, ut isto valido accelerati motu sanguis in arterias citius effundatur, quam per venas ad cor reverti possit. Iste autem solito major motus cordis ab influxu succi nervei dependet, prout enim succus ille nerveus varie constitutus est, vel varie movetur, in cordis nervos magis vel minus, celerius vel tardius, fortius vel debilius irruit, atque motum cordis omnes quoque illas variationes subire facit. Ex iis quæ hæcenus dicta sunt clare intelligere possumus, quæ ratione dolor continuam acutam inducat febrem. Nimia fibrillarum tensio in parte dolente motum cordis auget, & alterat, id est influxus succi nervei in parte dolente impeditus, ne circuitus ejus sistatur, alias sibi vias quærit, quas minori cum molestia & in majori quantitate pervadere possit. Cum autem nullæ viæ sibi magis patulæ, & voluntati minus obnoxia, quam nervi cordis, quippe quos noctes atque dies nullo interrupto motu transit, fieri non potest, quin in illos majori copia influat, atque motum febrilem excitet, aut si hi non sufficiant, invita voluntate alios quoque nervos ingrediatur, & convulsiones faciat, quas in dies ex ingenti dolore fieri videmus. Adde quod à parte dolente calidiori, atque calidioribus præ febre cæteris corporis partibus etiam sanguis incendatur, qui tum succum nerveum agiliorum, atque pro tempore majori in quantitate de se promit, quam dum friget. Dolor ergo ab inflammatione excitatus, febris hujus symptomaticæ causa est, qui quia continuus & acutus est, febrem continuam quoque & acutam producit. Potuissemus in hunc campum altius descendere, sed ut breves simus, hic subsistimus, & ad tussim cum sputu cruento atque difficili ac frequenti respiratione, tertium hujus morbi symptoma peregrinus.

I X.

Tussis nihil aliud est, quam subita aeris expiratione ex levi ac momentanea quasi convulsione musculorum expirationi intervenientium. In omni enim inspiratione costæ thoracem cingentes à musculis suis extrorsum flectuntur, & diaphragma deorsum: Hinc pectoris cavitas, cordis & pulmonum adaptatum receptaculum, dilatatur & ampliatur; quia autem in rerum natura nullum

dari potest vacuum, Pulmones, tanquam mobile corpus proximum, illud dilatatum spatium replent, & ad costas usque expanduntur ab aëre, qui ad costarum motum suo cessit loco. Contrarium vero in expiratione fit, in hac enim Thoracis costæ per musculos suos introrsum se contrahunt & diaphragma abdominis musculorum juvamine sursum attollitur, hinc pectoris cavitas minor fit & angustior, expansi pulmones rursus constringuntur, atque aër ingressus iterum excluditur. In hoc autem reciproco motu costarum ac diaphragmatis, atque mutua pulmonum dilatatione & constrictione totum illud respirationis negotium consistit. Quid ergo fiet si inflammatio membranae Pleuræ accidat, quæ uti diximus costas pectoris intus proxime circumvestit, non ne thorax præ dolore ac tumore istius membranae fere immobilis erit, ut respiratio non tam alte duci possit, sed crebrius repeti debeat, ad sufficientem aëris copiam sanguini subministrandam? id cum sine molestia fieri nequit, respiratio quoque difficilis ac frequens fieri debet. Nonne etiam succus nerveus in musculos pectoris, diaphragma, atque abdominis musculos alternis vicibus influens, dum in inspirationis motu interrumpitur, nonne inquam in expirationis motu augebitur, & convulsiones quasdam quamquam leves excitabit, quas tussim vocamus? si jam imputum adierit cruentum, certum erit signum inflammatae partem, pulmones ipsi contiguos infecisse, observante hoc Platero & aliis ob partium contiguitatem, pulmonem semper in isto latere inflammatum fuisse, ubi Pleura infecta fuit. Atque sic breviter primaria Pleuritidis symptomata explicavimus, primaria dicimus, cum & alia interdum observantur, ut capitis dolores, agrippiæ, sitis intensissima, vomitus &c, quorum causæ ex præcedentibus facile deduci possunt. Antequam ad curam accedamus, paululum de prognosi dicendum restat.

X.

Morbus hic satis periculosus est, & cito ægros in summum vitæ discrimen deducit, vel medio tollit. Si absque ægri interitu finiatur hic morbus, terminatur vasorum resolutione, & materiae

materiae stagnantis dissolutione: si hoc autem fieri nequeat, copiosa humorum excretionem, vel tandem inflammationis suppurationem, sive in empyema transmutationem. In Pleuritide laborantibus si sputum statim appareat inter initia, abbreviat morbum, si vero postea apparet, producit; hæc Hippocrat. aphor. 12. Sect. 1; item qui Pleuritide laborant, nisi intra 14 dies superne purgentur, iis in empyema fit mali translatio, idem aphor. 8. sect. 5; qui vero ex Pleuritide Empyici fiunt, si à ruptione intra dies 40. sursum purgentur, liberantur, alioqui transeunt in tabem, idem auctor aphor. 15. sect. 5. Non desunt tamen exempla Pleuriticorum, quorum morbus per naturæ crisin sublatus est, sive per spontaneos sudores, hæmorrhagias, alvi fluxum &c, vel per raram ac singularem metastasin in Phrenitidem, morbos articulares, ulcera tibiæ &c. degeneratus. Quo pulsus durior ac frequentior, eo majus vitæ periculum imminet.

X I.

Cura pro ratione morbi atque symptomatum instituenda erit, atque hac ratione primo conveniunt sudorifera eaque non calida sive cardiaca, quæ cordis motum augment, sed potius minuunt. Item alcalina diaphoretica, quæ sanguinem & humores coagulatos dissolvere valent: hæc si in principio morbi in debita quantitate propinentur, si malum non sit nimis truculentum, facile morbum profligant. Vide fabrum curatione 8. qui præmisso clystere, interdum & venæ sectione, solo antimonio diaphoretico ad \mathfrak{Dj} . exhibitio, multos Pleuriticos se curasse testatur. Inter symptomata urgentia dolor est, & motus febrilis, quos aliqui sola fere venæ sectione tollere nituntur, attamen non semper ex voto res succedit; præter ea, quæ externe dolorem leniunt, conveniunt interne antispasmodica, cinnabarina, saturnina, nitrosa & anodina diaphoreticis mixta, quorum hæc fit formula.

℞. Pulv. Ocul. Cancr.
Antim. Diaphoret.
Sal. Prunell. a. gr. vj.
Sacchar. Saturn. gr. v.

B 2

Cin-

Cinnabaris antim. vel nat. gr. iv.

Capbur gr. ij.

Laudan nostr. gr. ſ vel j.

Misce & detur bis terve de die, pro constitutione morbi & ægri: hisce si pulsus nec remittatur nec dolor cedat, sub eorum usu vena secetur, & sanguis educatur ad ℥vj. ℥viij. semel bis terve, quo minus eo melius, modo febris & dolor cessent, nam viribus opus est ad sudorem expellendum, quo radix morbi extirpanda est: qui si hisce non sufficienter excitari possit ad dissolvendum mucum, & sanguinem coagulatum, alia methodo utendum, atque emollientibus & incidentibus, quæ poros arteriarum & venarum referare, atque materiam coagulatam attenuare queunt, tentandum; id quod mellita, passulata, hordeata, spermaceti, radix glycyrrhysæ &c. præstant: quibus interdum acidum temperantia; & moderate incrassantia conjungenda sunt, ne materia sub sputiforma excreanda, interea temporis nimis tenuis & acris fiat, atque partes circumjacentes, ut & vasa quibus continetur, exulceret. Quod si sputum copiosius apparere incipiat, cocta materia expectorantibus, quæ tussim stimulant & adjuvant, educenda est; inter quæ hyssopus & nicotiana excellunt. Si autem omnibus hisce cautelis exulceratio evitari nequeat, suppuratio est promovenda; abstinendum à fortioribus sudoriferis, & diaphoreticis, ne ulceris loco generetur scirrhus, moderatis utendum, quibus tantum particularum stagnantium motus intestinus excitetur, non autem humidum eliminetur, externe locus maturanti emplastro vel cataplasmate tegendus est; perfecta jam suppuratione, si ulcus externe in cute locum designet, cultro aperiendum est; si autem non, nec sponte se aperiat, medicamentis emetica vi pollentibus rumpendum: ulcus porro mundificandum & consolidandum, ut in phthisi pulmonali ex pulmonum exulceratione fieri oportet.

F I N I S.